

การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี
Application of Sārāniyadhamma Principles to Promote Democratic
Citizenship Among People in Chaiwan District, Udon Thani Province

พระกิตติพล กิตติโก (ช่างพิมพ์), สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และสุรพล พรหมกุล
Phra Kittiphol Kittiko (Changphim), Sutipong Sawatta and Suraphon Promgun
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
Corresponding Author, E-mail: 6205504014@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี และ 3) นำเสนอการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.964 จากประชาชนในอำเภอไชยวาน จำนวน 395 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.42

3. การประยุกต์หลักสาราณียธรรมในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี 1) เมตตากรรม ควรมีความสุภาพเรียบร้อย ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน 2) เมตตาวจีกรรม ควรมีความสุภาพ บอกล่าสิ่งที่เป็นประโยชน์ 3) เมตตามโนกรรม มีใจปรารถนาดี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น 4) สาธารณโภคี รู้จักแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม กระจ่ายรายได้ที่เป็นธรรม 5) สีลสามัญญตา รักษาระเบียบข้อบังคับ ประพฤติตามกฎระเบียบ 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

คำสำคัญ: หลักสาราณียธรรม, ความเป็นพลเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the level of democratic citizenship among the people in Chaiwan District, Udon Thani Province, 2) analyze the relationship between the principles of *Sārāṇīyadhamma* and democratic citizenship, and 3) propose the application of *Sārāṇīyadhamma* to enhance democratic citizenship in the local community. This study employs a mixed-methods research approach. The quantitative research component utilizes a five-point Likert scale questionnaire as the data collection instrument, with a reliability coefficient of 0.964. The sample consists of 395 residents of Chaiwan District, selected through accidental sampling. Statistical analyses include frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient analysis, and qualitative research. The qualitative research component involves in-depth interviews with 12 key informants, selected through purposive sampling, and data analysis is conducted using descriptive content analysis techniques.

The research results were as follows:

1. The overall level of democratic citizenship in Chaiwan District was high, with a mean score of 3.78.
2. Relationship between *Sārāṇīyadhamma* and democratic citizenship: The findings indicate a statistically significant positive correlation between *Sārāṇīyadhamma* and democratic citizenship ($r = 0.42, p < 0.01$).

3. Application of Sārāṇīyadhamma to promote democratic citizenship:

The study proposes the following applications of Sārāṇīyadhamma to foster democratic values: (1) Metta-kāyakamma (Loving-kindness in physical actions): Encouraging politeness, mutual assistance, goodwill, and respect for civil liberties; (2) Metta-vācīkamma (Loving-kindness in speech): Promoting polite communication, conveying beneficial information, using reasoned discourse, and acting as a bridge for social understanding; (3) Metta-manokamma (Loving-kindness in thoughts): Cultivating good intentions, thinking constructively, expressing kindness, and accepting diverse opinions; (4) Sādhāraṇabhogī (Sharing of rightful resources): Encouraging fair distribution of wealth, reducing inequality, and fostering community sharing; (5) Sīlasāmaññatā (Common morality and ethical conduct): Upholding laws and ethical standards to ensure justice and social order; (6) Dīṭṭhisāmaññatā (Harmonious views and shared understanding): Promoting consensus through reason, mutual understanding, and acceptance of differing perspectives.

Keywords: Sārāṇīyadhamma, Citizenship, Democracy

1. บทนำ

ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองรูปแบบหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมหรือเสียงของประชาชน โดยใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางองค์กรทางการเมืองต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ตกลงกันด้วยความสมัครใจทำสัญญากันเพื่อก่อตั้งรัฐ ให้ทำหน้าที่รักษาสีทิตตามธรรมชาติของมนุษย์ (กฤตพล เปรมปรี: 1, อ้างถึงใน บุญอริ ยีหมะ, 2559) โดยยึดหลักในการปกครองด้วยความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน โดยการที่คนจะมีเสรีภาพได้อย่างแท้จริง คือจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อื่น เพราะประชาธิปไตยเป็นรูปแบบของการปกครองที่ยึดถือว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และประชาชนเป็นผู้ปกครองตนเองดังวาทะของอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ที่กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” (Sukree Boontep and Madpouzee Rubama, 2564 p. 498)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะไร้เสถียรภาพ หากบุคคลหรือสมาชิกที่เป็นพลเมืองของสังคมขาดแบบแผนของความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมที่เป็นประชาธิปไตย สอดคล้องกับบทความเรื่องการวัดความเป็นพลเมือง (ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, (2555 หน้า 55) ที่นำเสนอไว้ว่าความเป็นพลเมือง (citizenship) เป็นคำที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ในนานาประเทศอาทิประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนีจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นมา และประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่าง ๆ และปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ), 2561 หน้า 57 อ้างถึงใน วรากรณ์ สามโกเศศ, 2554)

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยของไทยจำเป็นต้องแก้ไขที่ตัวพลเมือง เพื่อให้พลเมืองสามารถเข้าร่วมในการบริหารและตระหนักถึงปัญหามันถึงปัญหาบ้านเมืองที่ต้องเข้าร่วมกันแก้ไข (พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส), 2566 หน้า 4 อ้างถึงใน เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2556) หรือกล่าวได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย “คน” ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ จะต้องมีความสามารถในการปกครองกันเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้ รวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสังคมและสร้างชาติ (ทิพย์พพร ดันติสุนทร, 2554 หน้า 16-19) ทั้งนี้ หากมองโดยสรุปแล้ว ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความเห็นต่างทางการเมืองอย่างสุดขั้ว ทำให้การพัฒนาทางการเมืองนั้นก็จะด้อยพัฒนาและจะส่งผลกระทบในด้านลบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและควมไร้เสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาว (อภิญา ฉัตรข้อฟ้า, 2564 หน้า 123, อ้างถึงใน Mehran, K., 1996)

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า “ประชาชน” ในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความเป็นพลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ กล่าวคือ สมาชิกของสังคมที่มีการใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554 หน้า 8-9) หรือกล่าวได้ว่า พลเมืองเป็นรากฐานของประชาธิปไตย เมื่อประชาชนเป็น “พลเมือง” ก็จะเปลี่ยนจากภระ หรือ ปัญหากลายเป็นพลเมือง หรือ กำลัง

ของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมก็จะแก้ไขได้ สังคมก็จะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยก็จะประสบความสำเร็จ (อภิญา ฉัตรช่อฟ้า, 2564 หน้า 123, อ้างถึงใน ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี โดยการประยุกต์หลักสราณียธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม อีกทั้งเป็นหลักการที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตย ช่วยให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เคารพความแตกต่าง เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลหรือสารสนเทศและเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานรัฐ สถานศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 4 ตำบล จำนวน 31,245 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 395 คน ได้จากสูตรคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยหลักการคำนวณสูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 หน้า 726) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ตามหลักสาราณียธรรม จำนวน 6 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 24 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 6 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 24 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.964

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 395 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

5. การเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เป็นวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2-3 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระศาสนา จำนวน 3 รูป นักวิชาการทางหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 รูป/คน เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview)

3. การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยบูรณาการ

กับแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Techniques) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี สรุปผลได้ดังนี้

4.1 ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมรายด้าน

ข้อ	ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้	3.95	0.87	มาก
2	ด้านเคารพกติกา	3.77	0.90	มาก
3	ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น	3.61	0.93	มาก
4	ด้านเคารพหลักความเสมอภาค	3.85	0.88	มาก
5	ด้านเคารพความแตกต่าง	3.88	0.94	มาก
6	ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม	3.63	1.08	มาก
ภาพรวม		3.78	0.93	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.95 รองลงมา คือ ด้านเคารพความแตกต่าง ด้านเคารพหลักความเสมอภาค ด้านเคารพกติกา ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม และด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 3.77 3.63 และ 3.66 ตามลำดับ

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
หลักสาราณียธรรม	395	0.42	0.00**
เมตตากายกรรม	395	0.38	0.00**
เมตตาวจีกรรม	395	0.32	0.00**
เมตตามโนกรรม	395	0.30	0.00**
สาธารณโภคี	395	0.41	0.00**
ศีลสามัญญตา	395	0.33	0.00**
ทิวฐิสามัญญตา	395	0.38	0.00**

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.42

4.3 การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี 1) เมตตากายกรรม ประกอบด้วย สุภาพเรียบร้อย ให้การช่วยเหลือ ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เคารพในสิทธิ เสรีภาพ 2) เมตตาวจีกรรม ประกอบด้วย วาจาสุภาพ บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ เจรจาใช้เหตุผล เป็นกระบอกสื่อเชื่อมโยงความเข้าใจ 3) เมตตามโนกรรม ประกอบด้วย ตั้งจิตปรารถนาดี นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ แสดงความรักและไมตรี ยอมรับความคิดเห็น 4) สาธารณโภคี ประกอบด้วย แบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรมกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ขจัดความเลื่อมล้ำ 5) ศีลสามัญญตา ประกอบด้วย รักษาระเบียบข้อบังคับ ประพฤติตามกฎระเบียบ ผดุงความยุติธรรม 6) ทิวฐิสามัญญตา ประกอบด้วย มีความเห็นชอบร่วมกัน ปรับความเข้าใจด้วยเหตุผล และหลักการ ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ส่วนมากประชาชนมีความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับด้านการเคารพกติกาและเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาค และเคารพความแตกต่าง และช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วยการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมต วรรณบวร (2560 หน้า 85-100) ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น พบว่า มีลักษณะสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมโดยยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาคเมืองค้ำึงถึง ประโยชน์ส่วนใหญ่ ยึดถือกติกาของสังคมเป็นหลัก ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ มีน้ำใจเลือกรับ ชาวที่เหมาะสมและมีประโยชน์พึ่งตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศกรณ์ พิลาบุตร (2565 หน้า 735-744) ได้ศึกษาความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัย พบว่า ความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนด้านปรัชญาความเป็นพลเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการปฏิบัติตามหลักสราณียธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี พุดจาติ มีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเป็นกันเองต่อผู้อื่นอยู่เสมอ โดยการมีความเสียสละ แบ่งปันสิ่งของ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ค้ำึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับกัลยกร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุสิก (2562 หน้า 270-271) หลักสราณียธรรม คือ ความสามัคคีปรองดองกัน มีน้ำใจช่วยเหลืองานซึ่งกันและกันแสดงกิริยามารยาทที่สุภาพต่อกัน สื่อสารกันด้วยวาจาที่ไพเราะ ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณธรรมาภิณธ์ (สมชาย เจริญผา) (2564 หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม ๖ เพื่อการส่งเสริมความสามัคคีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก ประกอบด้วย เมตตากายกรรม มีความสุภาพเรียบร้อย อ่อนโยนและแสดงมิตรไมตรีกับผู้อื่นอยู่เสมอ เมตตาวจีกรรม พุดจาสุภาพ กล่าวแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี เมตตาโมกรรม มีการตั้งใจปรารถนาดีต่อกันและกัน สาราณโมคิ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง สีสสามัญญตา ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ เชื่อและยึดถือเคารพในสิ่งเดียวกันในสังคม และทิวฐีสามัญญตา เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุวรรณธรรมาภิมณฑ์ (สมหมาย เจริญผา) (2564 หน้า บทคัดย่อ) กล่าวว่า สาราณียธรรมหากผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามจะสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกซึ่งความรักความปรารถนาดีต่อกันทั้งทางกายวาจาด้วยความจริงใจขณะเดียวกันก็มีความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหาหรือแก้ทุกข้ออย่างถูกต้องเสมอ กัน ได้แก่ เมตตากายกรรม แสดงกิริยาอาการสุภาพ เมตตาวจีกรรม การสั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี เมตตาโมกรรม มองกันในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน สาราณโมคิ ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน สีสสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ทิวฐีสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุบัณฑิต จันทร์สว่าง (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ปัจจัยด้านหลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสามัคคีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม โดยให้ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับความยุติธรรมและความเสมอภาค
2. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนให้พลเมืองมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพสิทธิผู้อื่น หรือการเสียสละเวลาและทรัพยากรเพื่อประโยชน์ของสังคม

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนจากกลุ่มต่างๆ ในสังคมมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ โดยเน้นการฟังกันอย่างเคารพ และใช้วิธีการอภิปรายที่สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในมุมมองที่แตกต่าง และลดความขัดแย้งในสังคม

2. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรมีการส่งเสริมเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีในระดับท้องถิ่น กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างจิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3. ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม ควรมีสับสนุนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน เช่น การแข่งขันกีฬา การทำบุญร่วมกัน หรือกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงชาวบ้านและส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีความร่วมมือและการแบ่งปันทรัพยากรอย่างเท่าเทียม

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์หลักสราณีธรรมกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้กว้างและครอบคลุมมากขึ้น เช่น เก็บข้อมูลกับประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์โดยทั่วไปทุกคน หรือเก็บข้อมูลประชาชนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ภาค หรือประเทศ เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาพัฒนาธรรมของความเป็นพลเมือง โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้ออื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัย เช่น หลักสังคหวัตถุ 4, หลักฆราวาสธรรม 4, หลักพรหมวิหาร 4, หลักอิทธิบาท 4, หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นต้น

3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสาราณียธรรมกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ได้องค์ความรู้ ดังนี้

การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน โดยมีด้านรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านเคารพหลักความเสมอภาค ด้านเคารพความแตกต่าง ด้านรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม

ความเป็นพลเมือง เป็นปัจจัยที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยประชาชนมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมควบคู่ไปกับการเคารพกติกา เคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งความรับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพหลักความเสมอภาค และเคารพความแตกต่าง และช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วยการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข

ส่งเสริมให้ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม เพื่อเป็นองค์ประกอบของความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต่อไป

การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

กัลยกร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุขสิข. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(2), 270-271.

คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2554). *ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

- ณฐาน แยมสรวล. (2559). การประยุกต์หลักสราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 1(1), 49-58.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชดี แสงมทะหมัด. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. รายงานการประชุมทางวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทิพย์พพร ดันติสุนทร. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- บุญอริ ยีหมะ. (2559). *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรมต วรรณบวร. (2560). ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 85-100.
- ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พงศกรณ พิลานบุตร. (2565). ความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดยโสธร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 735-744.
- พระครูสุวรรณธรรมาภิมณฑ์ (สมชาย เจริญผา). (2564). *การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี*. (ดุขนิพนธ์ปรัชญาดุขนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. มติชน. (กรอบบ่าย). เข้าถึงได้จาก http://www.amoe.go.th/moe/th/news/detail.php2NewsID=22721&key=news_research
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *สถิติจำนวนประชากร พื้นที่อำเภอยะวอน จังหวัดอุดรธานี*. เข้าถึงได้จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/Statnew/statMONTH/statmonth/#/Mainpage>
- สุบัณฑิต จันทรสว่าง. (2560). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์*. (ดุขนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขนิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). *การเมืองภาคพลเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า. อ้างใน ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2554). *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Sukree Boontep and Madpouzee Rubama. (2564). *ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประจำปีการศึกษา 2563*. ใน *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 12*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Mehran, K. (1996). *Understanding Comparative Politics: a framework for analysis*. London and New York: Routledge.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. (3rd Edition). Tokyo: Aoyama Gakuin University.